

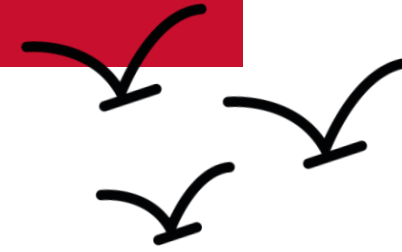
Denk en doe mee!

Een aardgasvrij

Voorschoten in 2050

Participatieverslag juni 2021

Inhoudsopgave

1. Plan van aanpak participatie	p. 3
2. Onze uitgangspunten	p. 4
3. Resultaten vragenlijst juni 2021	p. 5
4. Resultaat werkplaats juli 2021	p. 24

Plan van aanpak Participatie

Transitievisie warmte

Duurzame warmte voor Voorschoten

De gemeente Voorschoten bereidt zich voor op de toekomst. Eén van de uitdagingen voor de komende 30 jaar is om de gemeente CO₂-neutraal te maken. Dat betekent dat we uiteindelijk in alle huizen en kantoren in de gemeente geen aardgas meer willen gebruiken om huizen te verwarmen, te koken en te douchen. Bij het gebruik van aardgas komen broeikasgassen vrij zoals CO₂. Deze gassen zijn voor een groot deel de oorzaak van de klimaatverandering. Om de klimaatverandering tegen te gaan wil Nederland in 2050 geen aardgas meer gebruiken. In plaats daarvan willen we overstappen op duurzame bronnen. In nieuwe woonwijken worden geen aardgasleidingen meer aangelegd, maar bij bestaande gebouwen zullen we aanpassingen moeten doen om dit voor elkaar te krijgen.

De transitievisie warmte

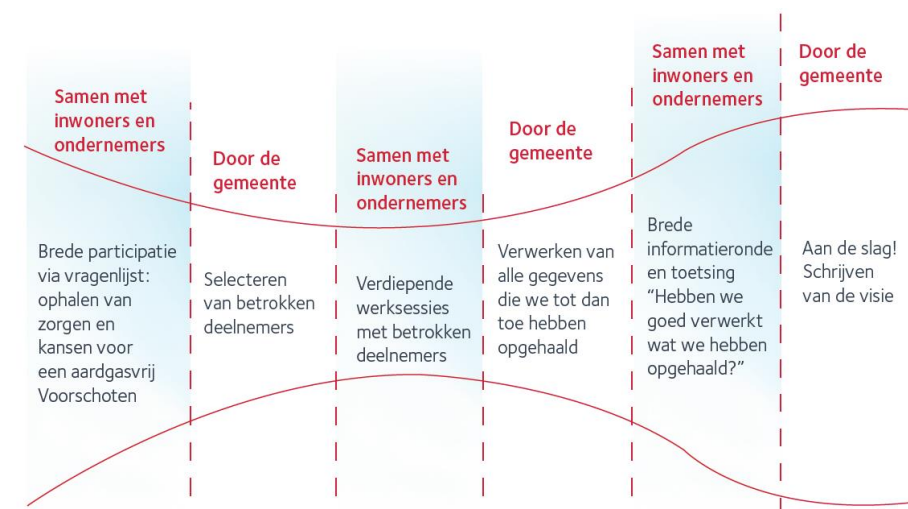
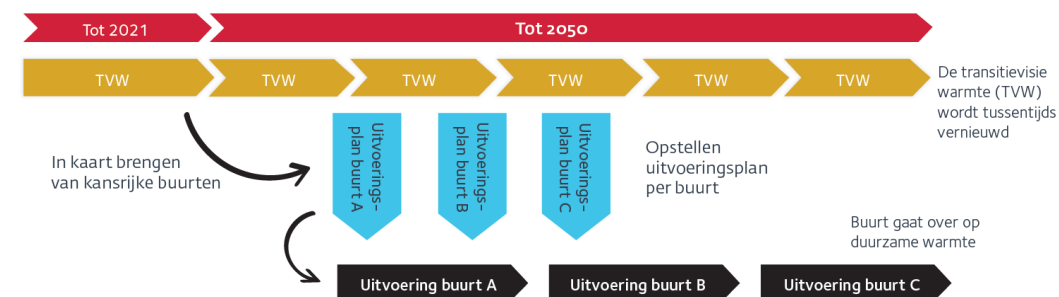
Het overstappen van aardgas op een andere duurzame warmtebron in Voorschoten gebeurt niet van de één op andere dag. Ook is niet in elke buurt in Voorschoten dezelfde oplossing mogelijk. Daarom maakt de gemeente dit jaar een plan op hoofdlijnen: de transitievisie warmte. Daarin staat wat de meest logische keuze zou zijn per buurt om over te stappen en op welke termijn een buurt zou kunnen overstappen. Daarbij bekijken we ook per buurt of een tussenoplossing een goed idee is, zoals woningisolatie, energie besparen of overstappen op een hybride warmtepomp. We maken nu een globale visie tot 2050. Vervolgens wordt de aankomende jaren per buurt verder gewerkt aan buurtplannen.

Denk en doe mee

Zonder de inbreng van u als inwoners, ondernemers en andere organisaties kan de gemeente dit plan niet maken. We willen graag van u horen wat u belangrijk vindt bij de overstap naar een aardgasvrije gemeente. Samen kijken we welk alternatief het beste bij een buurt of bepaald type woning past.

In het figuur rechts leest u welke stappen wij nemen om u zo goed mogelijk bij het opstellen van de visie te betrekken.

In dit verslag leest u de resultaten van de participatie rondom deze transitievisie warmte.

Meer lezen? Kijk op de webpagina www.voorschoten.nl/voorschoten-aardgasvrij voor meer informatie over het proces en de veel gestelde vragen.

 Gemeente
Voorschoten

Denk en doe mee!
Een aardgasvrij
Voorschoten in 2050

DENK MEE!
VUL DIRECT DE
VRAGENLIJST IN

WELKE **DUURZAME**
ALTERNATIEVEN
ZIJN ER VOOR
VOORSCHOTEN?

WANNEER EN
HOE GAAN WE
AAN DE SLAG?

GLUREN BIJ
DUURZAME
BUREN

1. Iedereen die dat wil, moet kunnen meedoen

De transitie naar aardgasvrij wonen is een grote operatie met veel gevolgen voor alle inwoners van Voorschoten. We vinden het belangrijk om inwoners van Voorschoten zo goed mogelijk te betrekken bij deze overstap. Wij willen alle inwoners de kans geven mee te denken en hun mening te geven, op een manier die bij hen past. Daarom proberen we de technische informatie zo duidelijk mogelijk over te brengen, onder andere in de informatiekraant.

2. Flexibel proces met resultaat

De transitievisie warmte moet eind 2021 af zijn. Dat is ons streven. We hebben een plan ontwikkeld hoe we dit willen realiseren. Maar het is een blijft een flexibel proces. Als blijkt dat we zaken over het hoofd hebben gezien, we nog zaken uit te zoeken hebben of nog meer gesprekken moeten voeren met inwoners, passen we het proces hierop aan.

3. Buurtgericht

Geen buurt in Voorschoten is hetzelfde. Er is dus ook niet één oplossing of manier om van het aardgas af te gaan. We doen daarom samen met het onderzoeksbureau CE Delft uitgebreid onderzoek naar de mogelijkheden per buurt, om uiteindelijk tot de beste keuzes te komen. In de transitievisie warmte komt uiteindelijk ook te staan wat er wel en niet mogelijk is per buurt, en waarom. Dit wordt niet alleen bepaald door de technici, maar hier speelt ook de mening van de inwoners van Voorschoten een belangrijke rol in. Het is dus heel belangrijk dat u meedenkt!

Resultaten online vragenlijst

Juni 2021

Online vragenlijst transitievisie warmte

In dit eerste deel vindt u de uitkomsten van deze online vragenlijst. Het geeft een overzicht van de meerkeuzevragen en een samenvatting van de open vragen. Bij deze open vragen zijn de meest voorkomende antwoorden uitgelicht. De resultaten die u hier leest zijn een samenvatting van wat u heeft aangedragen. Alle resultaten en alle antwoorden zijn ook meegegeven aan de gemeente.

Door de uitkomsten van deze vragenlijst weten we wat u belangrijk vindt bij de overstap naar alternatieve warmtebronnen. We hebben opgehaald wat uw zorgen zijn, welke kansen u ziet en welke vragen u nog heeft. Ook hebben we een goed beeld gekregen van wat u al doet om klimaatverandering tegen te gaan en energie te besparen.

Wie dachten er mee?

Om inwoners, ondernemers en organisaties de mogelijkheid te geven om hun mening te geven over de overstap naar aardgasvrije warmte, is er een online vragenlijst opgezet. De inwoners van Voorschoten hebben deze kunnen invullen van 28 mei t/m 16 juni 2021. Uiteindelijk hebben 578 mensen meegedacht.

Via verschillende communicatiemiddelen is de vragenlijst onder de aandacht gebracht:

- o Bijlage in de Voorschotense krant op 28 mei 2021.
- o Advertentie in Groot Voorschoten op 11 mei 2021.
- o Diverse gesponsorde berichten op Facebook, Instagram, Twitter en LinkedIn.
- o Op de gemeentepagina www.voorschoten.nl/voorschoten-aardgasvrij.
- o Op de homepagina van de website www.voorschoten.nl.
- o Via belangrijke partners van de gemeente.

578
DEELNEMERS

Een aardgasvrij Voorschoten in 2050

De gemeente Voorschoten bereidt zich voor op de toekomst. Eén van de uitdagingen is om in de komende 30 jaar de gemeente CO₂-neutraal te maken. Dat betekent dat we uiteindelijk stoppen met het gebruik van aardgas om de huizen mee te verwarmen, op te koken en mee te douchen. In plaats daarvan stappen we over op duurzame bronnen.

Samen aan de slag!

Zonder de inbreng van u als inwoner of ondernemer kan de gemeente deze overstap niet maken. We willen daarom graag van u horen wat u belangrijk vindt bij de overstap van aardgas naar een duurzame warmtebron. Kijk voor meer achtergrondinformatie op: www.voorschoten.nl/voorschoten-aardgasvrij

Denk mee: vul dit weekend nog de vragenlijst in!

Vul vóór 16 juni a.s. de vragenlijst in via www.voorschoten.nl/voorschoten-aardgasvrij of scan de QR-code. Lukt het niet om de vragenlijst digitaal in te vullen? Belt u dan met ons Klantcontactcentrum op nummer 14071. Onze medewerkers zorgen er dan voor dat u de lijst op papier kunt invullen. Via de vragenlijst kunt u zich ook aanmelden voor de digitale bijeenkomst op 7 juli 2021 om 19.30 uur, waar we verder met u in gesprek gaan.

Scan de QR-Code en vul de vragenlijst in!

Denk en doe mee!

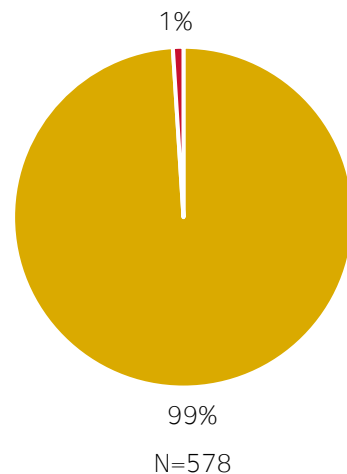
Een aardgasvrij Voorschoten in 2050

Vul de vragenlijst in!

Over de deelnemers

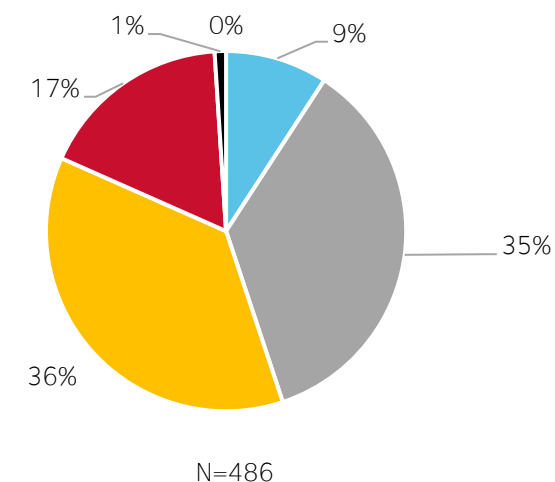
Bent u inwoner of ondernemer in Voorschoten?

- Inwoner van de gemeente Voorschoten
- Ondernemer / organisatie in de gemeente Voorschoten

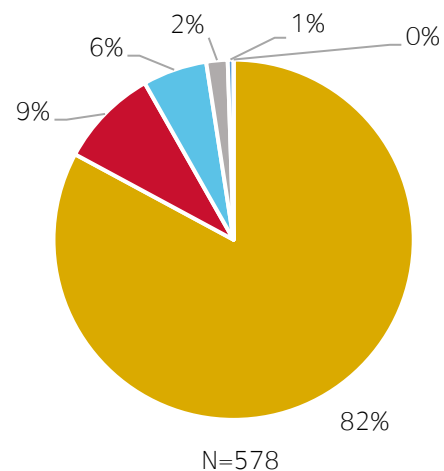
Wat is uw leeftijd?

- 0-20 jaar
- 21-35 jaar
- 36-55 jaar
- 55-70 jaar
- 70+ jaar
- Zeg ik liever niet

Bent u eigenaar of huurder van een pand?

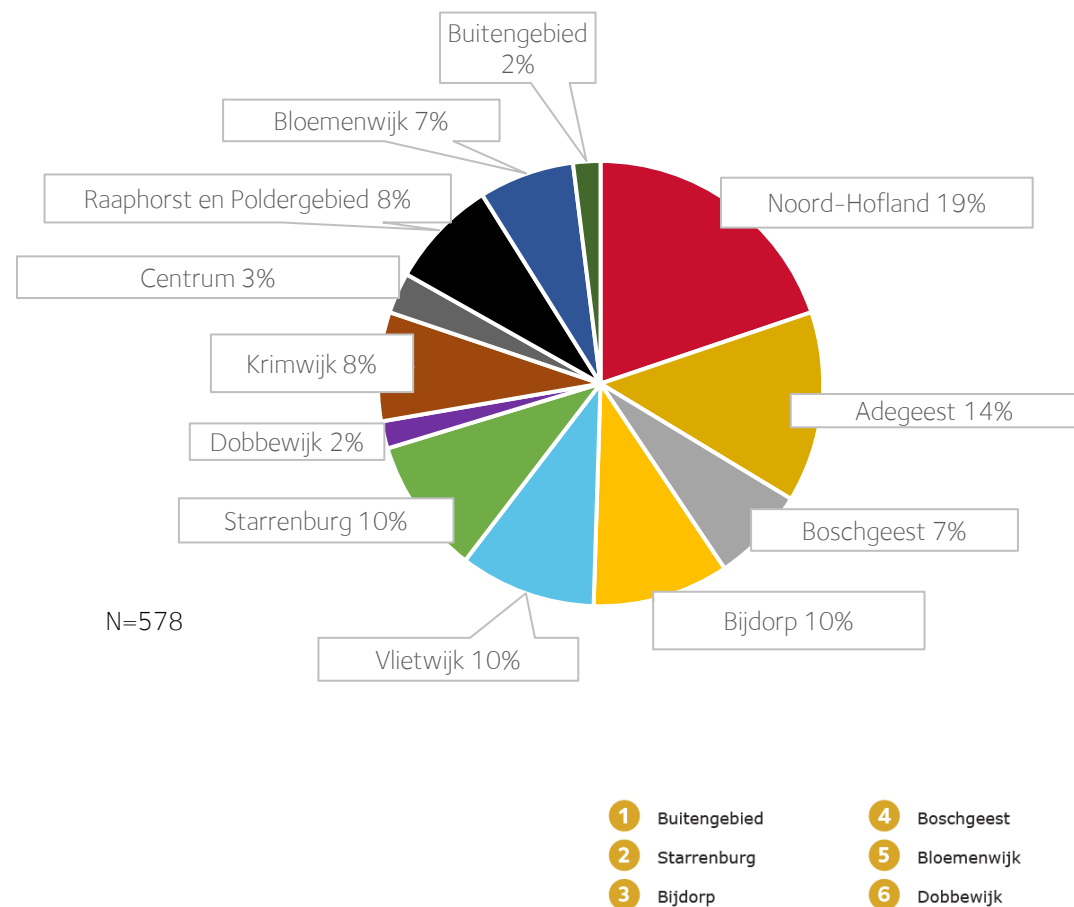
- Eigenaar van mijn eigen pand/huis
- Eigenaar van mijn eigen pand/huis met Vereniging van Eigenaren (VvE)
- Huurder via een woningcorporatie
- Huurder via een particuliere verhuurder
- Ik woon in bij anderen
- Anders, namelijk:

Over de deelnemers

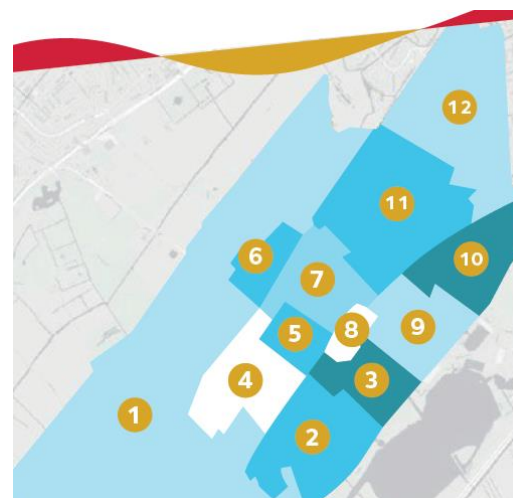
In welke buurt woont of werkt u?

Aantal deelnemers per buurt

Deelnemers ten opzichte van aantal huishoudens per buurt

Buurt	Huishoudens	Aantal deelnemers	%
Buitengebied	87	9	10%
Starrenburg	1.112	59	5%
Bijldorp	785	58	7%
Boschgeest	756	42	6%
Bloemenwijk	688	38	6%
Dobbewijk	102	10	10%
Nassauwijk	900	47	5%
Centrum	438	17	4%
Vlietwijk	1.803	56	3%
Krimwijk	953	45	5%
Adegeest	1.300	81	6%
Noord-Hofland	2.566	115	4%
Totaal	11.490	578	5%

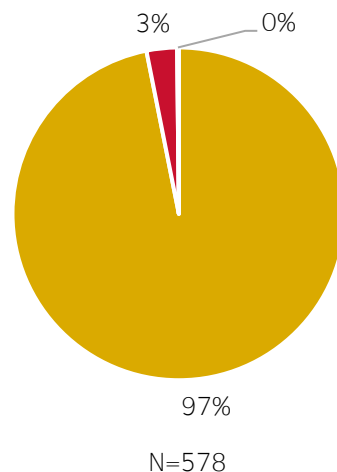
In totaal hebben we met de resultaten een betrouwbaarheidsniveau van 95% gehaald. Dat wil zeggen dat u alle antwoorden met een foutmarge van 5% moet lezen. De benodigde steekproefgrootte op basis van 11.490 huishoudens voor dit resultaat is 372. Wij hebben een steekproefgrootte van 578 deelnemers.

Het gasnetwerk

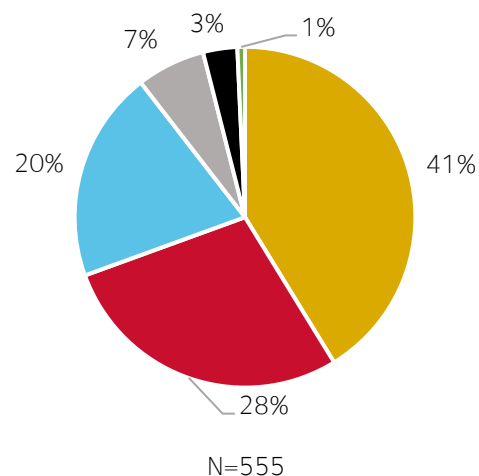
Is woning/pand aangesloten op het aardgas?

- Ja (u kookt op gas en/of heeft een cv-ketel om uw huis/pand te verwarmen)
- Nee (u kookt elektrisch en heeft een andere verwarmingsmethode dan aardgas)
- Weet ik niet

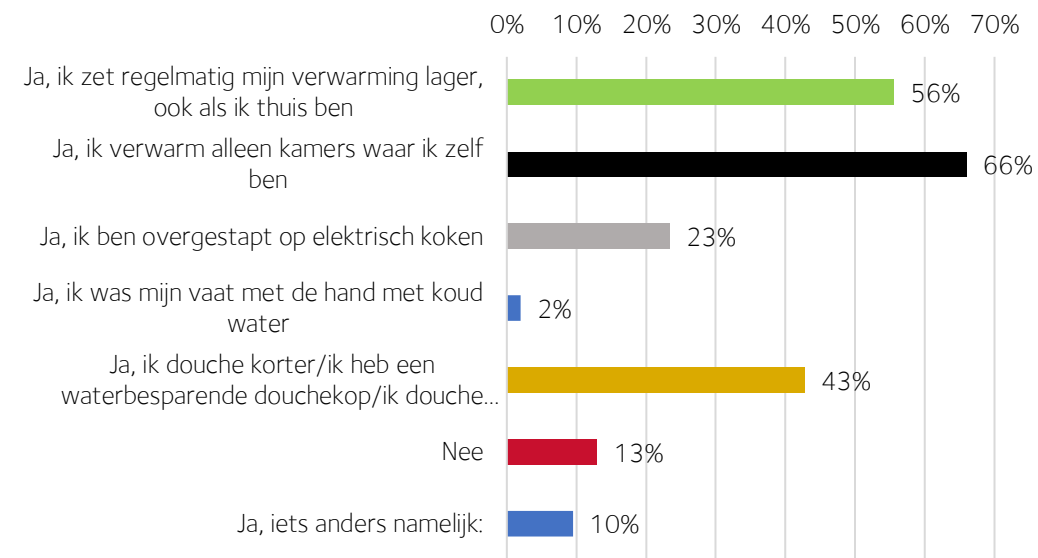

Hoe oud is uw Cv-ketel?

- 0-5 jaar oud
- 6-10 jaar oud
- 11-15 jaar oud
- Ouder dan 15 jaar
- Weet ik niet
- Ik heb geen cv-ketel

Doet u zelf al iets om minder aardgas te gebruiken?

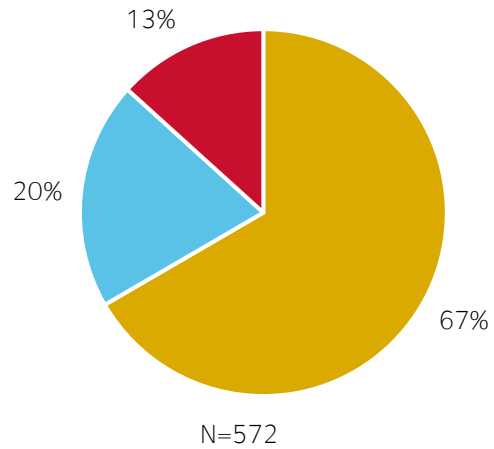

Anders, namelijk:

Naast de antwoord opties hierboven is ook genoemd dat men al van het aardgas af is en de woning (deels) elektrisch verwarmd met een zonneboiler of warmtepomp. Ook geven enkele inwoners als antwoord dat zij hun woning hebben geïsoleerd, CO₂-gecompenseerd gas gebruiken, ventilatoren onder de radiatoren hebben aangebracht of vloerverwarming hebben aangeschaft.

Maatregelen

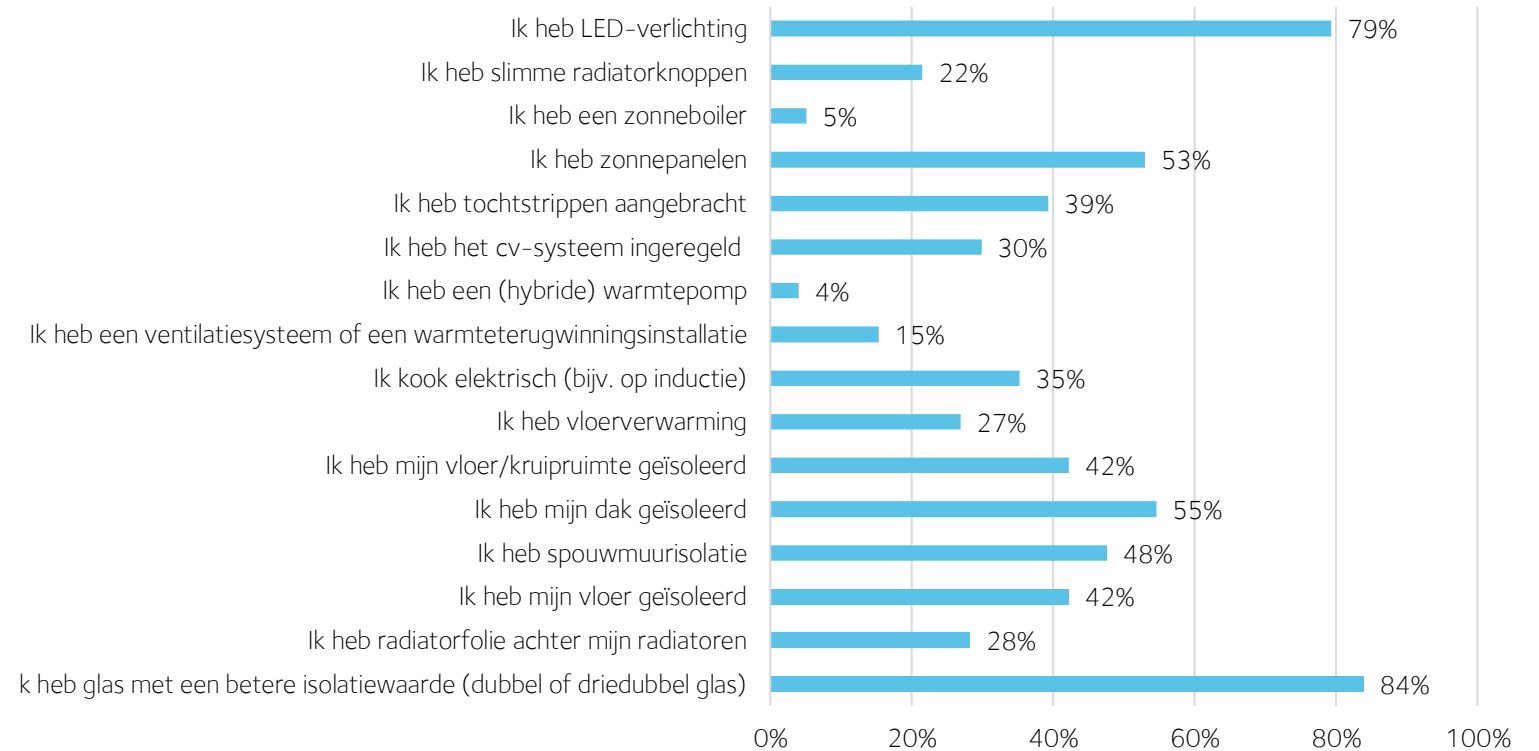
Houdt u zich bezig met klimaatverandering?

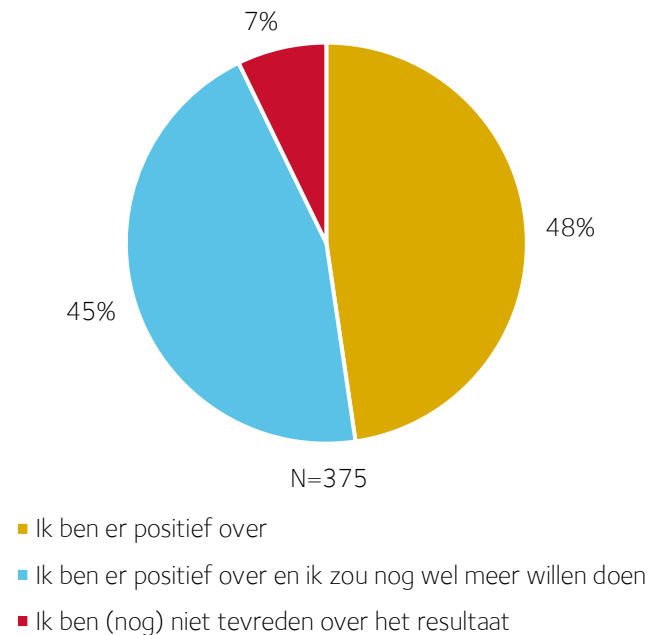
- Klimaatverandering houdt mij bezig en ik heb al een aantal maatregelen genomen
- Klimaatverandering houdt mij bezig, maar ik heb nog geen maatregelen genomen
- Klimaatverandering houdt mij niet bezig

Welk van de volgende maatregelen heeft u of uw verhuurder al genomen in uw woning/pand?

Meerdere antwoorden mogelijk.

Hoe ervaart u de maatregelen die zijn genomen door u of uw verhuurder?

Ik ben (nog) niet tevreden over het resultaat

- Wij zijn pas net begonnen dus kunnen het effect nog niet meten.
- Het effect is voor mij nog niet duidelijk aantoonbaar.
- Ik heb een oude woning en isolatie blijft daarbij lastig; we hebben daarom nog steeds CV nodig.
- Ik vind het geen goede investering en vind dat het de beloftes over kostenbesparing tot nu toe niet heeft waargemaakt.
- Onze verhuurder is totaal niet proactief en onderneemt weinig actie op dit gebied.

Ik ben positief over het resultaat

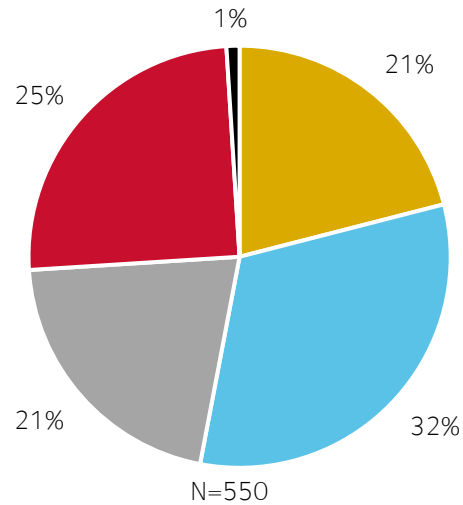
- We zijn blij met onze zonnepanelen en dat we goed kunnen zien hoeveel we opwekken.
- Ik heb veel comfortvoordelen door het verduurzamen van mijn woning.
- Ik heb lagere energieverbruik en daarmee lagere lasten.
- Het voelt goed om aandacht te hebben voor een betere wereld.

Ik ben er positief over en zou nog wel meer willen doen

- Ik zou wel meer willen doen maar dat is nu nog niet rendabel.
- Ik heb meer informatie nodig over de mogelijkheden in mijn woning.
- Ik zou persoonlijk wel wat willen doen maar (te) weinig anderen in de VvE zien dat zitten.
- Niet alles is mogelijk in mijn woning.
- Ik woon in een huurwoning en mijn verhuurder doet te weinig.
- Ik heb nog verschillende dingen op de planning staan om te realiseren in mijn woning.

Voorschoten aardgasvrij in 2050

Wat is uw eerste gedachte als u hoort dat Voorschoten overgaat op duurzaam verwarmen zonder aardgas?

- Ik vind dit een goed idee en het mag van mij dan ook snel worden gerealiseerd
- Ik vind het een goed idee, maar het is goed om hier de tijd voor te nemen
- Ik weet nog niet wat ik van dit idee vind, ik heb er vragen over
- Ik vind het geen goed idee
- Geen mening

Toelichting:

Ik vind dit een goed idee en het mag van mij dan ook snel worden gerealiseerd

- Als we echt iets aan de klimaatverandering willen doen moeten we nu duidelijke stappen gaan zetten.
- Ik vind het een goed idee maar ben afhankelijk van de woningbouwvereniging.
- Snelheid is goed omdat we daarmee landelijke subsidies kunnen gebruiken en het dan uiteindelijk goedkoper is.
- De gemeente moet met een duidelijke richting komen zodat ik zeker weet dat ik geen verkeerde investeringen doe.
- De gemeente moet financiële ondersteuning bieden voor mensen die nu al willen starten.

Ik vind het een goed idee, maar het is goed om hier de tijd voor te nemen

- Goed nadenken of de beslissingen die nu worden gemaakt voor de lange termijn de beste zijn.
- Goed kijken naar de kosten/baten voor de eindgebruiker: uiteindelijk moet iedereen het kunnen betalen.
- Kijk goed naar meer diverse alternatieven: niet alleen warmtepomp en warmtenet.
- De technologie gaat nu heel snel: het is beter om even te wachten tot er meer mogelijkheden zijn.
- Gebruik de tijd om te leren en bij te sturen.
- Wacht tot waterstof een optie wordt: dit kan door huidige gasleidingen en is daarom goedkoper.
- Doe goed onderzoek of de nieuwe bronnen wel daadwerkelijk duurzamer zijn.
- Belangrijk om te kijken wat er past bij elke type woning/buurt: maatwerk. Dit kost tijd.
- De regelgeving is nu nog onduidelijk: er mist een centrale regie.

Ik vind het geen goed idee

- Aardgas is een prima warmtebron die helemaal niet zo milieuvriendelijk is als sommige alternatieven.
- Het is te duur om deze aanpassingen aan mijn woning te doen.
- Ik woon in een huurwoning en heb daarom zelf weinig opties. Ook ben ik bang dat hierdoor mijn huur te hoog wordt en ik dit niet kan betalen.
- Met name voor oudere huizen zijn veel aanpassingen nodig, waarvan de investering niet terug verdiend wordt door de besparing.
- Ik ben voorstander van een overstap naar waterstof, mede omdat dit door het huidige leidingenwerk kan.
- De grootverbruikers in de industrie zouden eerst moeten verduurzamen: dat levert meer op dan de individuele woningen.
- Als ik zou moeten overstappen op een warmtepomp zal ik mijn huis nooit warm genoeg krijgen in de winter.

Voorschoten aardgasvrij in 2050

Welke vragen komen bij u op als u hoort dat Voorschoten wil overstappen van aardgas naar andere warmtebronnen zoals een elektrische warmtepomp of warmtenet? (optioneel)

N=395

Hieronder leest u een samenvatting van de meest gestelde vragen.

Kosten en financiering

- o Wat zijn de investeringskosten en maandelijkse kosten voor mij als inwoner?
- o Wie gaat deze hele overstap betalen?
- o Hoe maken we het betaalbaar voor iedereen (door bijvoorbeeld subsidies)?
- o Hoe krijgen we verhuurders zover om mee te doen zonder dat de huurprijzen enorm stijgen?

Alternatieven

- o Welke alternatieven zijn er allemaal?
- o Waarom gaan andere landen over op aardgas en moeten wij er vanaf?
- o Waarom wordt waterstof/groen gas/kernenergie niet als optie genoemd?
- o Wordt het een collectieve of individuele oplossing?
- o Hoe lang duurt het voor een warmtenet er ligt en is dat niet te laat?
- o Wie gaat het warmtenet beheren?
- o Een warmtepomp maakt veel lawaai en kost veel ruimte: kan dit voorkomen worden?
- o Is er genoeg ruimte om alle woningen over te laten stappen op een warmtepomp?
- o Is een warmtenet/warmtepomp wel betrouwbaar?

Proces

- o Hoe krijgen de inwoners informatie en hoe kunnen zij meedenken?
- o Waar vind ik betrouwbare vaklui om de overstap te regelen in mijn huis?
- o Wordt er al rekening gehouden met aardgasvrij bij de aanleg in nieuwe wijken?
- o Wat gaan bedrijven doen om over te stappen?
- o Hoe wordt uiteindelijk de keuze voor het alternatief gemaakt?
- o Hoe gaat de gemeente ons praktisch begeleiden dit te realiseren?
- o Waar gaat de gemeente zelf mee beginnen om het goede voorbeeld te geven?

Keuzevrijheid

- o Heb ik zelf de keuze of ik mee ga in deze transitie en wanneer?
- o Mag ik zelf beslissen over het alternatief in mijn eigen woning?

Mogelijkheden in de woning

- o Hoe weet ik wat de beste stappen en oplossing is voor mijn huis?
- o Wat is er nodig aan verbouwing aan mijn woning als ik moet overstappen?
- o In oude woningen is isoleren moeilijk: hoe houden we de overstap voor deze woningen betaalbaar?
- o Wat kan ik nu al doen waar ik later geen spijt van krijg?
- o Heeft het nog wel zin om te investeren in een nieuwe cv-ketel?

Duurzaamheid

- o Is het alternatief echt duurzamer dan aardgas?
- o Waarom wordt er ingezet op aardgasvrij en niet op CO₂-reductie in brede zin?

Planning

- o Kunnen we niet beter wachten tot er meer bekend is over de lange termijn gevolgen?
- o Kunnen we niet wachten tot er meer mogelijkheden zijn?
- o Is het wel haalbaar?
- o Wat wordt de route op de korte en lange termijn en wanneer beginnen we?
- o Wat is de planning van de verschillende buurten en wanneer is mijn buurt aan de beurt?

Voorschoten aardgasvrij in 2050

Waar maakt u zich zorgen over bij het aardgasvrij maken van uw woning/pand?

Meerdere antwoorden mogelijk.

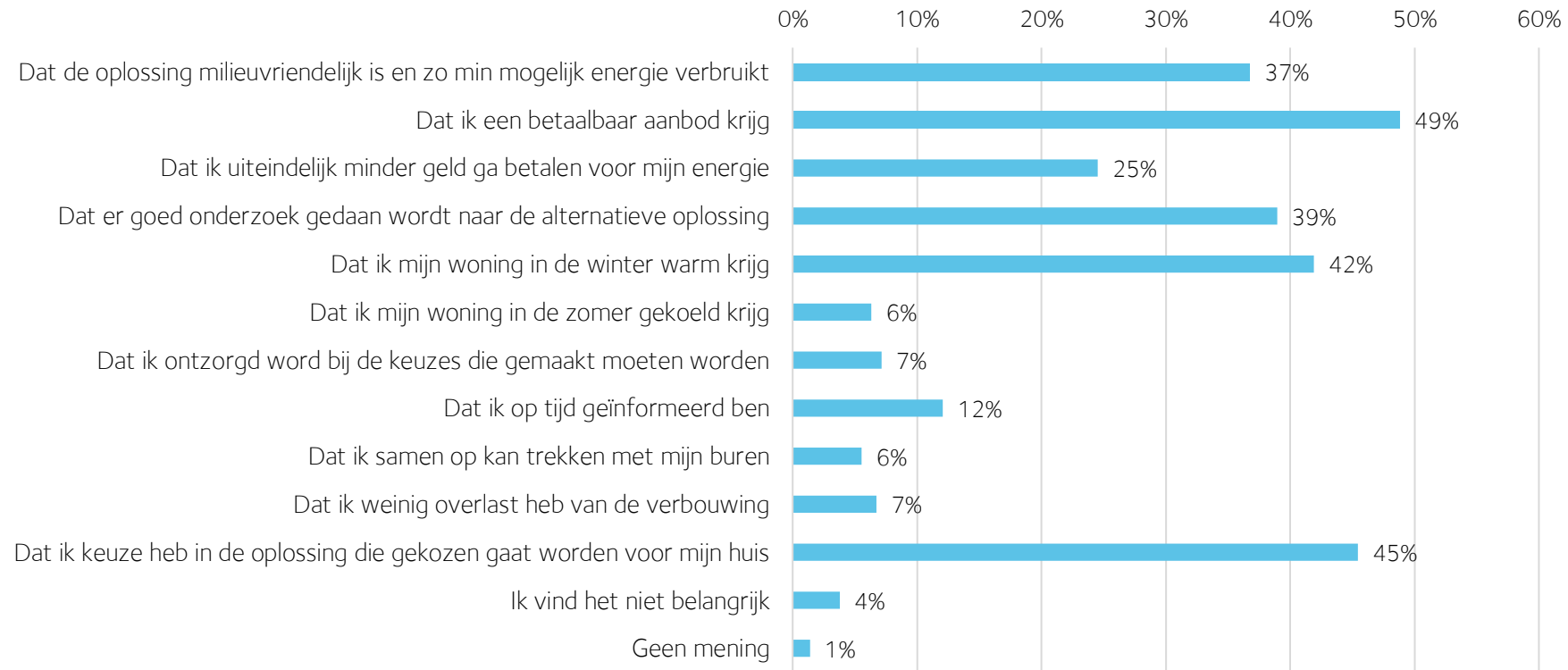

N=554

Mogelijke oplossingen

Wat vindt u het belangrijkste aan de aardgasvrije oplossing voor uw woning/pand?

Max. 3 antwoorden per deelnemer.

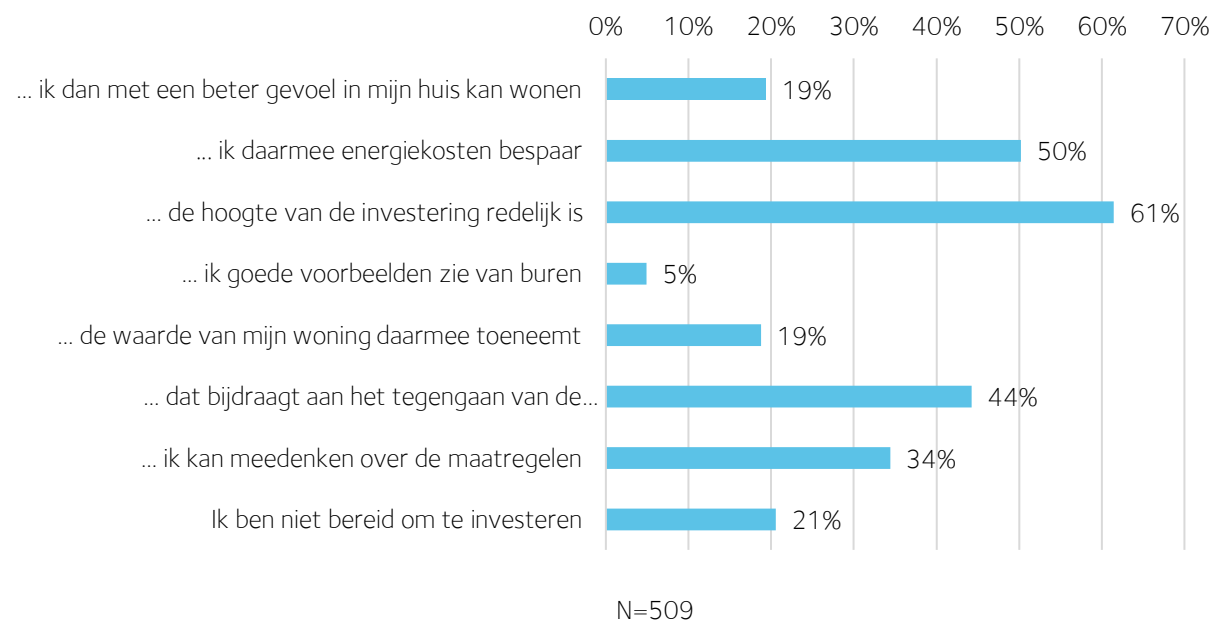

N=509

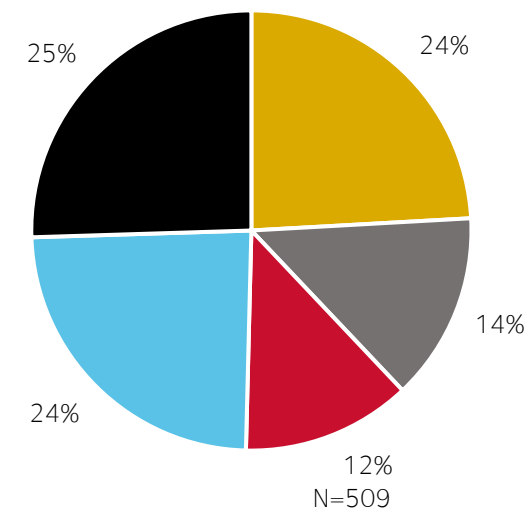
Mogelijke oplossingen

Onder welke voorwaarden bent u bereid te investeren in uw woning/pand ter verduurzaming van uw woning?

Ik ben daartoe bereid als ...

Welk type oplossing heeft uw voorkeur?

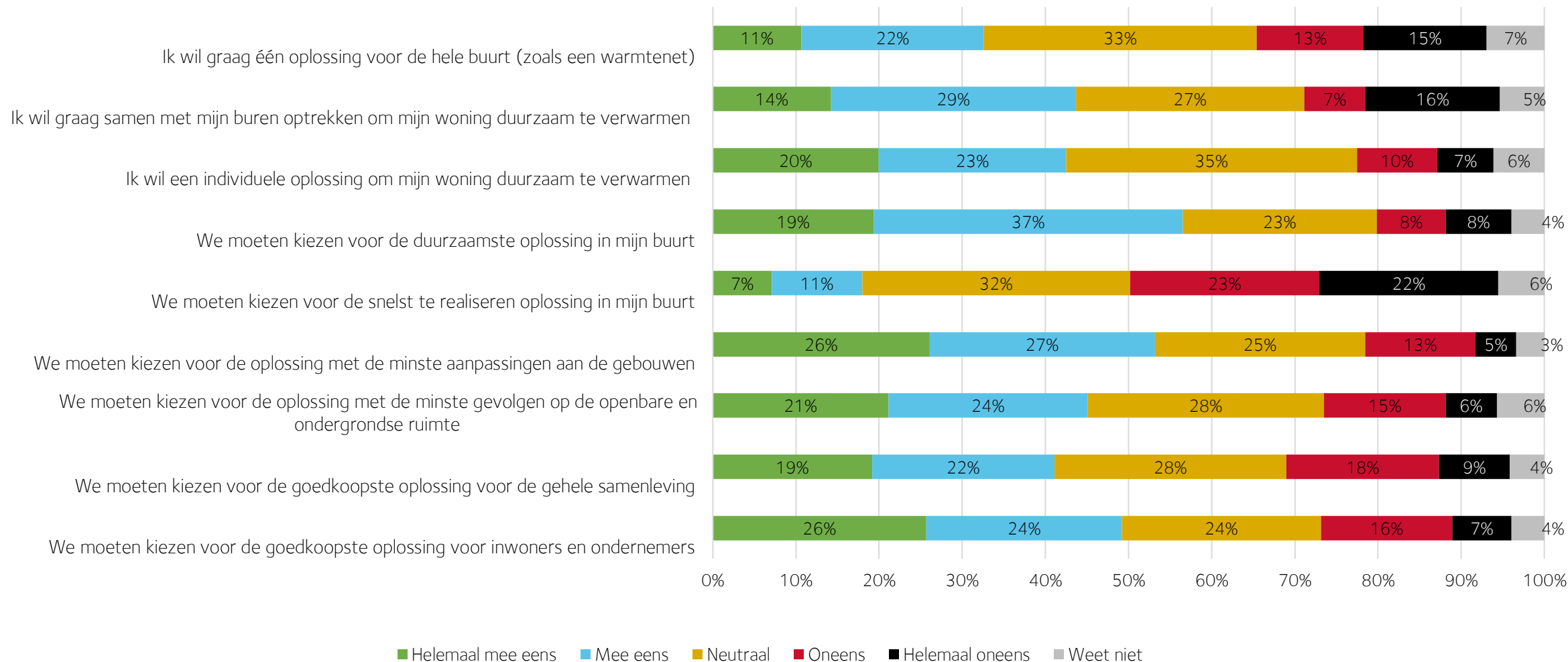

- Mijn voorkeur gaat uit naar een individuele oplossing en doe dit stapsgewijs bij natuurlijke momenten zoals een verbouwing aan mijn huis
- Mijn voorkeur gaat uit naar een individuele oplossing en wil dit realiseren als het alternatief is bepaald per buurt
- Mijn voorkeur gaat uit naar een collectieve warmtevoorziening, maar wil graag aansluiten op het moment dat dit voor mij goed uitkomt bijvoorbeeld bij een verbouwing
- Mijn voorkeur gaat uit naar een collectieve warmtevoorziening en wil graag aansluiten op het moment dat dit gerealiseerd gaat worden.
- Geen van bovengenoemde opties heeft mijn voorkeur.

Mogelijke oplossingen

Geef aan in welke mate u het eens bent met de volgende stellingen:

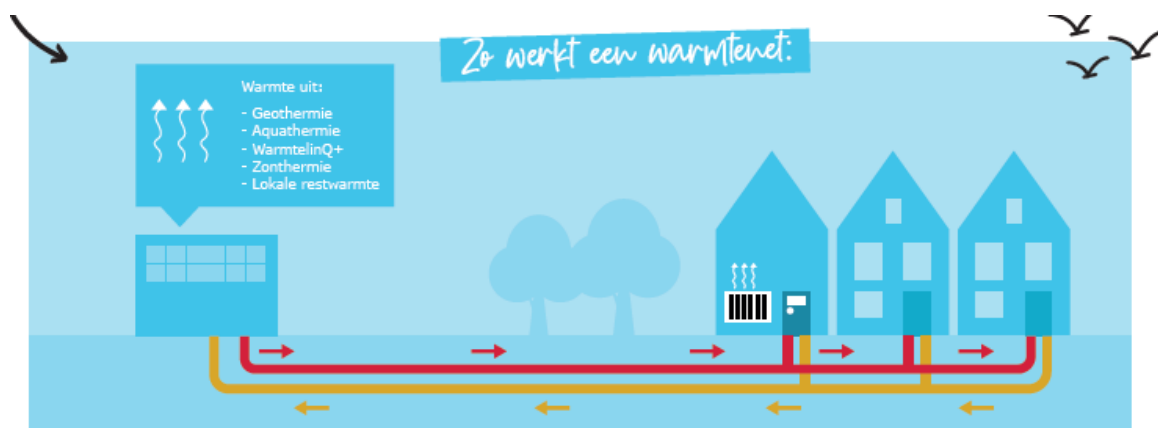
N=509

Mogelijke oplossingen

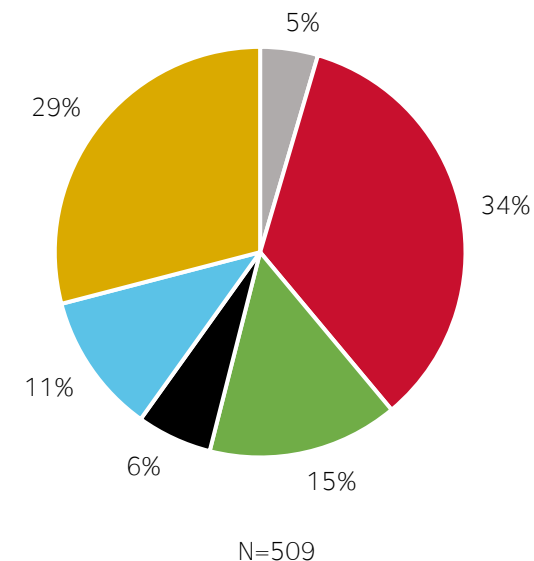
Een warmtenet

Een warmtenet wordt ook wel stadsverwarming genoemd. Het is een gezamenlijke oplossing waarbij er een warmtenet wordt aangelegd om een grote groep gebouwen tegelijk te verwarmen. Vanuit een warmtebron (bijvoorbeeld aardwarmte of restwarmte van de industrie) stroomt warm water door ondergrondse leidingen naar alle aangesloten huizen en panden.

Wanneer er in de toekomst gekozen wordt voor een warmtenet, kan de warmte van verschillende bronnen komen. Het liefst willen we dat de warmte van een duurzame bron komt, waar helemaal geen aardgas meer aan te pas komt. Er wordt op dit moment onderzocht welke bronnen er in de toekomst mogelijk zijn voor Voorschoten. Het is belangrijk dat de bronnen voldoende warmte kunnen afgeven, niet te duur zijn en betrouwbaar zijn. Het is nu nog niet duidelijk welke bronnen uiteindelijk mogelijk en wenselijk zijn. Op de website van de gemeente Voorschoten www.voorschoten.nl/voorschoten-aardgasvrij worden een aantal mogelijke bronnen verder uitgelegd.

Als een warmtenet in uw buurt een optie is, hoe zou u dan willen dat dit beheerd wordt?

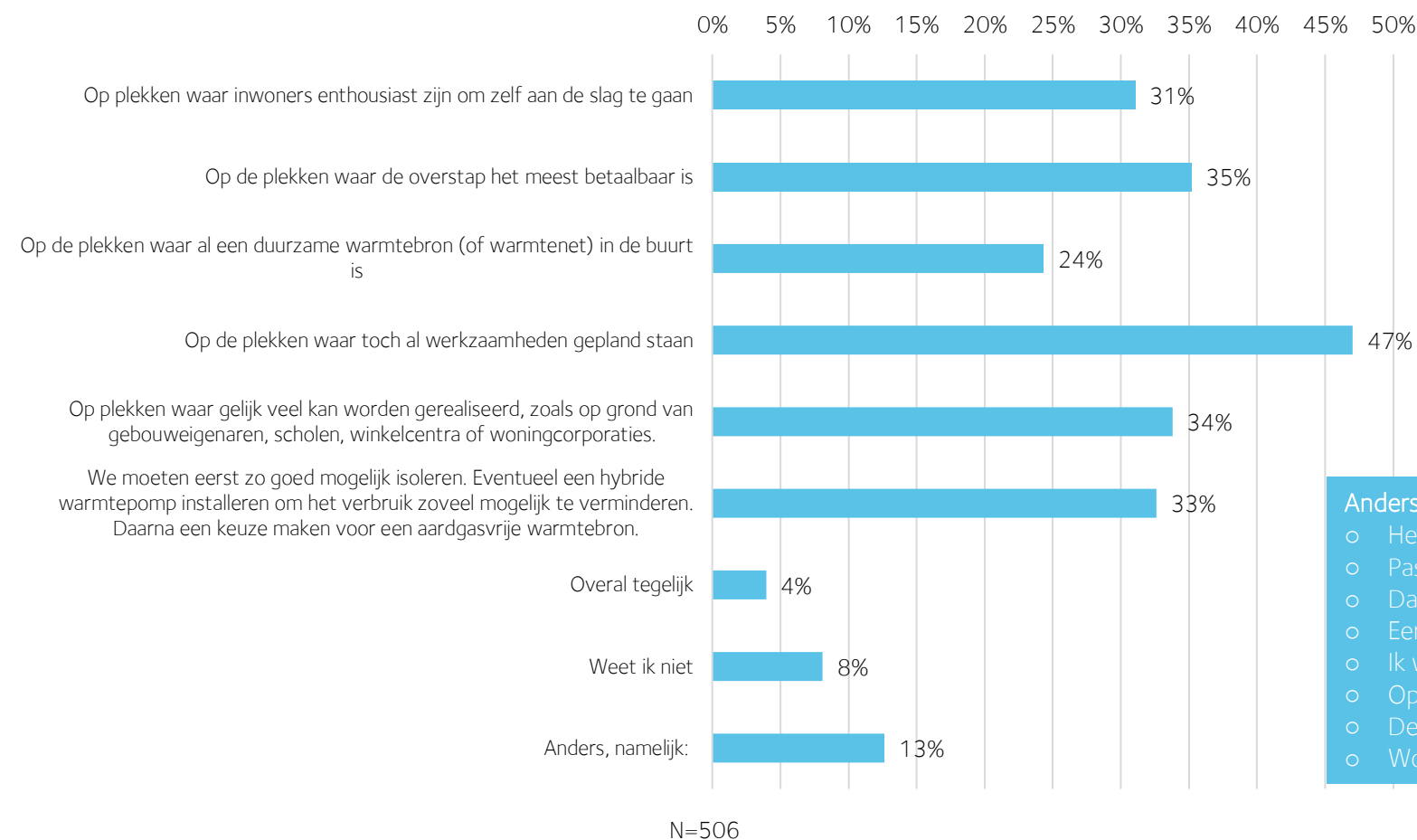
- Door een commercieel warmtebedrijf (bijvoorbeeld Eneco of Vattenfall)
- Door een onafhankelijk netbeheerder vanuit de overheid (bijvoorbeeld Liander)
- Door een lokaal warmtebedrijf, en ik wil daaraan meedoen (u bent dan aandeelhouder)
- Ik wil zelf het warmtenet samen met mijn buurtgenoten in beheer hebben (u bent dan eigenaar)
- Dat maakt mij niet uit
- Weet ik niet

Mogelijke oplossingen

Het aardgasvrij maken van woningen moet in 2050 klaar te zijn. Dat is over 30 jaar. Maar om 2050 te halen zullen we de komende jaren al verschillende stappen zetten.

Waar moeten we starten met de overstap van aardgas naar andere warmtebronnen?

Max. 3 antwoorden per deelnemer.

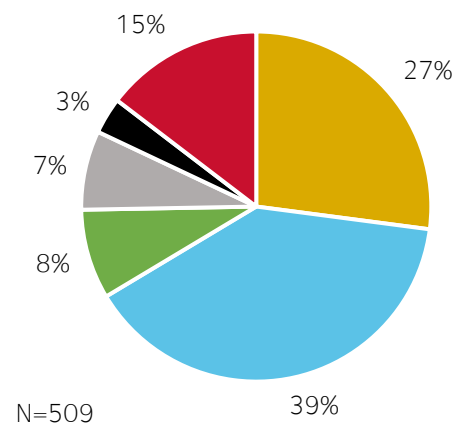
Anders, namelijk:

- Helemaal niet van het gas af gaan.
- Pas overstappen als waterstof een optie is.
- Daar waar veel winst behalen valt / het meest nut heeft.
- Eerst andere maatregelen nemen en pas overstappen als er goede alternatieven zijn.
- Ik wil zelf bepalen wanneer ik overstap.
- Op natuurlijke momenten zoals bij vervanging van riolering.
- De gemeente mag het eerst zelf uitproberen bij gemeentelijk vastgoed.
- Woningcorporaties kunnen snel veel realiseren.

Meedoen

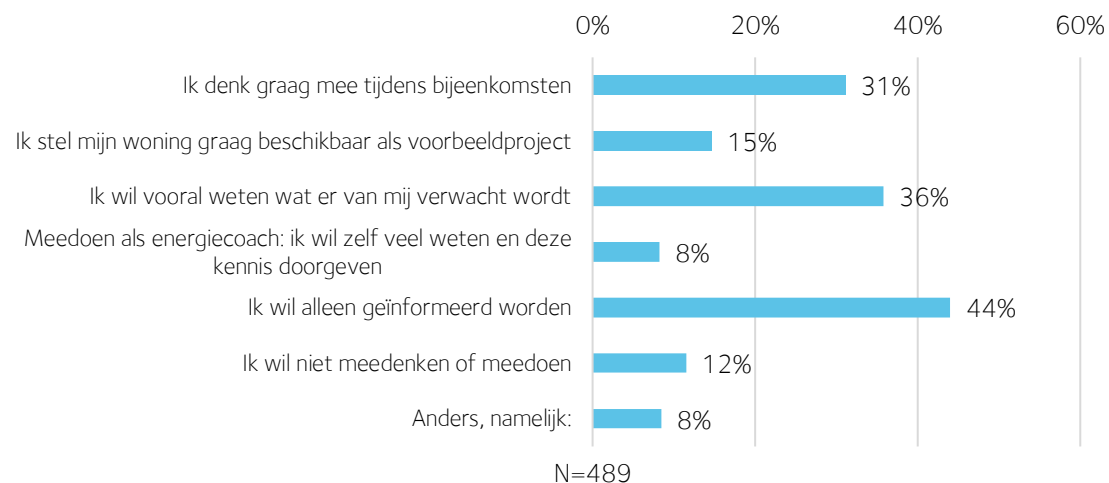
Welke ondersteuning van de gemeente heeft u nodig om over te stappen van aardgas naar een meer duurzame warmtebron?

- Meer informatie over de mogelijkheden
- Financiële ondersteuning
- Hulp bij de realisatie (technische hulp)
- Weet ik niet
- Ik heb geen hulp nodig, want ik weet zelf hoe ik mijn woning aardgasvrij ga maken
- Anders, namelijk:

Op welke manier wilt u meedenken of meedoen bij de overstap naar aardgasvrij wonen?

Meerdere antwoorden mogelijk.

Anders, namelijk: Top 3:

1. Ik wil niet overstappen / de gemeente moet stoppen met drammen.
2. De keuze laten aan de inwoner om mee te doen of niet.
3. Duidelijke, betrouwbare informatie over mogelijkheden en alternatieven.

Ook genoemd:

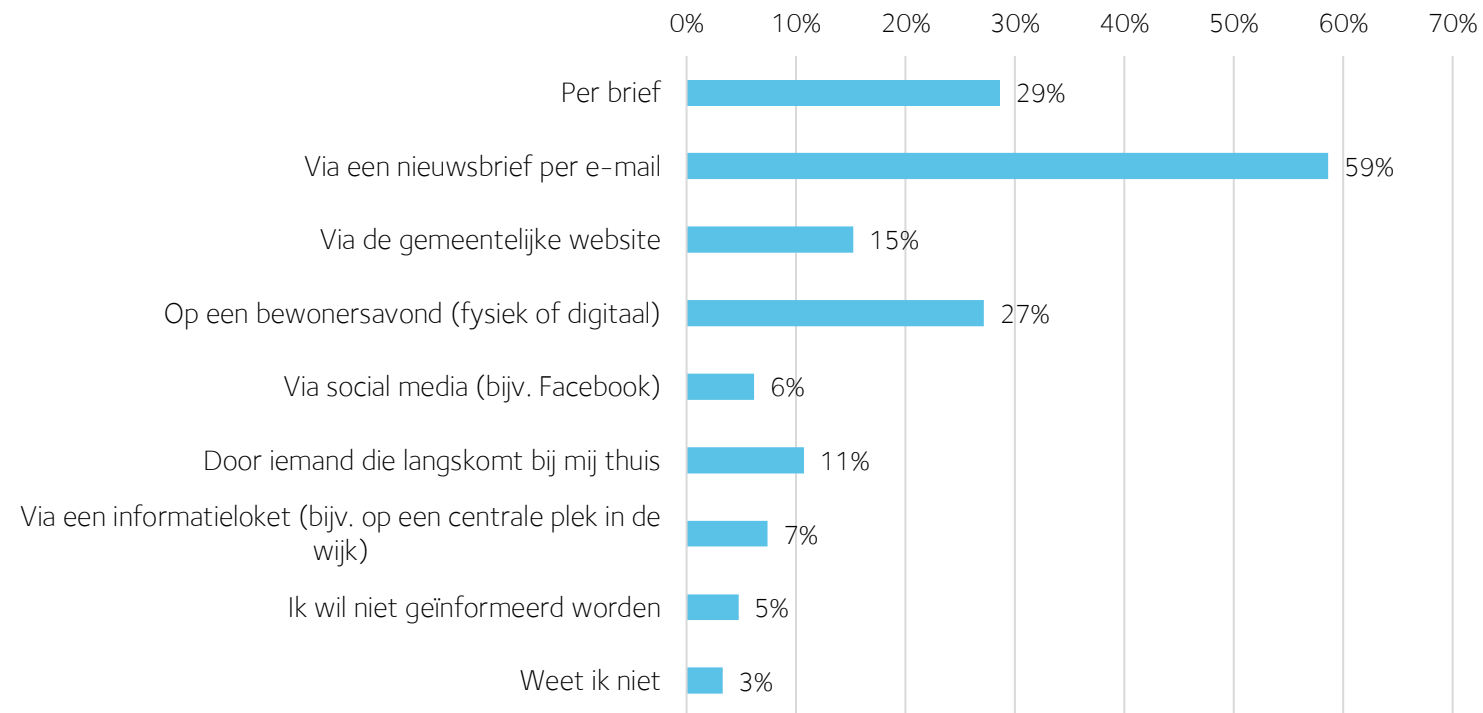
- De gemeente moeten coördineren en duidelijk zijn over de planning.
- De gemeente moet zelf het goede voorbeeld geven.
- De gemeente moet duidelijkheid geven over kosten en baten.
- De gemeente moet in gesprek met woningcorporaties en andere pandeigenaren hoe zij mee kunnen doen.
- Er moet meer informatie komen over de mogelijkheden voor oudere woningen.
- De gemeente moet meer alternatieven gaan bekijken / meer onderzoek doen naar de mogelijkheden.
- De gemeente moet mensen die al willen starten stimuleren en helpen, zowel met subsidies als met versoepeling van regels.

Anders, namelijk:

- De gemeente moet eerst zelf aan de slag.
- Ik wil wel meedenken en doen maar heb eerst meer informatie nodig.
- Ik wil graag een project opzetten in de gemeente.
- Ik zal kritisch blijven kijken naar de technologische ontwikkelingen.
- Ik wil meedoen in een projectgroep die meerdere malen samen komt.
- Meedoen via online vragenlijsten of het leveren van digitale input.
- Via een referendum.

Hoe wilt u het liefst geïnformeerd worden over de overstap van aardgas naar duurzame warmtebronnen?

Max. 2 antwoorden per deelnemer

N=489

Een laatste oproep...

Welk advies wilt u de gemeente meegeven voor het opstellen van de transitievisie warmte?

N=254

Alternatieven en oplossingen

- o Haalbaarheid en betaalbaarheid zijn het meest belangrijk.
- o Zorg voor voldoende geld en middelen om deze enorme ambitie te realiseren.
- o Kijk goed naar het financiële plaatje: zorg dat dit goed in kaart is voor er wordt gestart en communiceer hier eerlijk over.
- o Zorg dat de oplossing voor iedereen betaalbaar is en uiteindelijk iedereen een keuze kan maken.
- o Wacht tot er betere alternatieven komen zoals kernenergie en waterstof
- o Waterstof is een betere optie omdat dit door het huidige leidingnetwerk kan lopen: wacht hierop, anders lopen we later achter de feiten aan.
- o Zorg ervoor dat de warmtebron ook echt duurzaam is: restwarmte uit de industrie is dit bijvoorbeeld niet.
- o Zet duurzaamheid voorop.
- o Zorg dat de oplossing niet voor veel overlast in en om de woning zorgt, zowel bij het uitvoeren als daarna in gebruik. De overlast van een warmtepomp maar bijvoorbeeld ook de inpasbaarheid in de omgeving zijn van belang.
- o Geef inwoners keuzevrijheid: of ze wel over willen stappen, welk alternatief er dan komt en ook wanneer zij dan overstappen. Natuurlijke momenten zoals verhuizing en verbouwing zijn logische momenten om te verduurzamen. Leg dit niet op.

Onderzoek en keuzes maken

- o Bepaal vooraf welke beoordelingscriteria relevant zijn en welk gewicht ieder criterium in de schaal legt en weeg zo de opties tegen elkaar af
- o Doe goed onderzoek naar de diverse, bewezen alternatieven: laat je niet leiden door wat nu een praktische oplossing lijkt.
- o Focus niet alleen op een warmtenet of warmtepomp maar kijk ook naar kernenergie, waterstof, etc.
- o Houd de ontwikkelingen die nog komen goed in de gaten en speel hier op in.
- o Win als gemeente onafhankelijk, technisch advies in om tot keuzes te komen. Er zijn veel mensen die veel kennis hebben van dit onderwerp.

Rol van de gemeente

- o Geef het goede voorbeeld: begin met het verduurzamen van het eigen bezit.
- o Geef hulp aan mensen die al stappen willen zetten en zorg dat zij snel aan de slag kunnen.
- o Zorg dat alle kennis en informatie niet verloren gaat: informatie delen zorgt ervoor dat het wiel niet opnieuw hoeft te worden uitgevonden.
- o Let goed op wat er landelijk en regionaal gebeurt en trek hierin samen op. Er is een landelijke of regionale aanpak nodig om dit goed te kunnen doen.
- o Zorg voor voldoende (financiële) middelen zoals subsidies.
- o Durf een visie te hebben en pak de regie.
- o Ga in gesprek met woningcorporaties over het bezit. Betrek ook andere partijen in de gemeente die mogelijk een belangrijke rol kunnen spelen. Trek samen op.

“Denk vooral aan de diversiteit in individuen: ouderen/jongeren, rijkere/armen, mensen die snel verhuizen/lang ergens blijven wonen. Individuele oplossingen op een individueel moment (bij verbouwing, verhuizing) lijkt daarom het meest passend.”

“Ik denk dat de “key” is van de transitie om groot in te kopen om zo de kosten laag te houden. Als iedereen mee doet zullen we makkelijker bij ons doel komen maar het moet wel betaalbaar zijn, desnoods in leningen met lage rente.”

Een laatste oproep...

Welk advies wilt u de gemeente meegeven voor het opstellen van de transitievisie warmte?

Proces

- o Doe rustig aan en neem de tijd. Denk goed na en maak geen overhaaste beslissingen.
- o Denk goed na over de lange termijn: wat komt er na deze visie en hoe gaan we verder aan de slag?
- o Maak de plannen zo concreet mogelijk.
- o Aardgasvrij is geen doel op zich: trek het breder om het CO₂-verhaal op te lossen.
- o Begin snel met laaghangend fruit om mensen mee te nemen en de eerste stappen te zetten: isoleren en besparen.
- o Begin niet aan het aardgasvrij maken: aardgas is geen slechte bron en de kosten die hiermee gemoeid gaan kunnen beter aan iets anders worden besteed.
- o Begin de aankomende jaren nog niet maar wacht op landelijke regie. Zet eerste stappen die minder ingrijpend zijn.
- o Niet te lang treuzelen en beginnen waar het kan: zo kunnen we ervaring opdoen en leren.
- o Lever maatwerk: geen enkele buurt, wijk of woning is hetzelfde: kijk goed naar deze verschillen en zorg voor een plan dat hierbij past.
- o Denk goed na of het verstandig is om bij oude of juist nieuwbouw woningen te beginnen.
- o Betrek ook bedrijven: dit zijn grote vervuilers.

Communicatie en informatie richting inwoners

- o Betrek inwoners op de lange termijn.
- o Wees duidelijk naar inwoners wat zij van de gemeente kunnen verwachten.
- o Wees eerlijk en transparant over wat hen te wachten te staat.
- o Luister goed naar inwoners: zij weten wat er speelt!
- o Deel voldoende informatie over alle stappen die worden gezet.
- o Zorg voor draagvlak onder inwoners: we moeten het samen doen.
- o Deel specifieke informatie over wat men in de eigen woning kan doen.
- o Zorg dat men van elkaar gaat leren, bijvoorbeeld door voorbeeldprojecten op te zetten.
- o Zet in op bewustwording onder inwoners.

“Neem de tijd en doe het zorgvuldig met inbreng van verschillende objectieve bronnen. Laat je niet gek maken en voorkom korte termijn denken.”

“Betrek inwoners bij de besluitvorming en zorg dat er keuzemogelijkheden zijn.”

Resultaten Werksessie

5 juli 2021

Werk sessie warmtevisie

Op 5 juli 2021 vond van 19.30 tot 21.30 via MS Teams de online werkplaats over de transitievisie warmte plaats.

Programma

Er is gekozen voor een programma met afwisseling tussen presentatie en deelsessies. Om er een interactief programma van te maken is er gewerkt met MS Teams. Hierbij is er de mogelijkheid om zowel plenair als in deelgroepen aan de slag te gaan.

Presentaties

Er zijn tijdens de werksessie 3 presentaties gehouden ter introductie van de avond.

- o Namens de gemeente Voorschoten sprak projectleider Rik te Raa over het proces van de transitievisie warmte en het proces naar een aardgasvrije gemeente in 2050.
- o In een presentatie van de gemeente en onderzoeksbureau CE Delft is het technisch-economisch advies gedeeld en is er een blik op de buurten gegeven: wat zijn overeenkomstige eigenschappen, waar moeten we rekening mee houden in elk buurt en aan welke oplossingsrichting per buurt wordt nu gedacht.
- o Participatiebureau +anderen deelden de resultaten van de online vragenlijst.

Deelsessies

Na de presentaties is er in deelsessies gewerkt. De aanwezigen zijn opgedeeld in groepen. Deze groepen zijn gemaakt aan de hand van de diverse buurtclusters die in de presentaties zijn gepresenteerd. Deze buurtcluster kennen soortgelijke kenmerken en mogelijke oplossingsrichtingen. Daarom is er voor gekozen om buurtgericht in gesprek te gaan. In de deelsessies zijn daarbij de volgende vragen gesteld:

1. Hoe denkt u over de mogelijke oplossingsrichtingen in uw buurt(cluster) die u zojuist heeft gehoord?
2. Hoe zou het proces tot 2030 en 2050 eruit kunnen zien in dit buurtcluster?
3. Hoe zorgen we er voor dat iedereen mee kan en gaat doen in dit buurtcluster?
4. Wat heeft u nodig om keuzes voor uw woning te kunnen maken/nu al aan de slag te gaan?

Wie dachten er mee?

In totaal waren er ruim 75 geïnteresseerden aanwezig. Via verschillende communicatiemiddelen zijn de inwoners uitgenodigd om deel te nemen aan de werksessie.

- o Door hun e-mailadres achter te laten in de online vragenlijst.
- o Via de nieuwsbrief die gestuurd is naar alle inwoners die via de vragenlijst hebben aangegeven op de hoogte te willen blijven van het proces
- o Via een nieuwsbrief naar alle bewoners- en buurtverenigingen in Voorschoten
- o Via een nieuwsbrief naar de betrokken partners, zoals de woningcorporaties
- o Op de gemeentepagina www.voorschoten.nl/voorschoten-aardgasvrij.
- o Diverse gesponsorde berichten op Facebook, Instagram, Twitter en LinkedIn.

Alle presentaties van deze avond kunt u terugvinden op www.voorschoten.nl/voorschoten-aardgasvrij

Werksessie warmtevisie

Welke randvoorwaarden wegen het zwaarst bij het kiezen van een alternatief?

Aan de hand van de technisch-economische analyse van CE Delft en de resultaten van de online vragenlijst (de inbreng van inwoners) is er een eerste lijst opgesteld met randvoorwaarden die belangrijk zijn voor het kiezen van aardgas-alternatieven. Dit wil zeggen dat al deze randvoorwaarden belangrijk zijn wanneer we later in het traject keuzes gaan maken voor de verschillende buurten in Voorschoten.

Welke randvoorwaarden wegen het zwaarst?

Om uiteindelijk keuzes te kunnen maken is het voor de gemeente goed te weten welke randvoorwaarden voor inwoners het belangrijkste zijn. Via de tool *Mentimeter* hebben inwoners tijdens de werksessie alle randvoorwaarden (van de gemeente en uit de vragenlijst) mogen prioriteren van meest naar minst belangrijk voor de uiteindelijke oplossing. Daar is de volgende prioriteitenlijst uit gekomen.

Werksessie warmtevisie

Deelsessies

In de presentatie tijdens de werksessie is er door de gemeente en onderzoeksbureau CE Delft inzicht gegeven in de kenmerken van de diverse buurten in Voorschoten. Daarbij is meer verteld over onder andere het bouwjaar van de woningen, de energielabels, de isolatiegraad en de dichtheid van de buurten.

Op basis van de buurtkenmerken kunnen er diverse clusters aan buurten worden gemaakt, waar dezelfde type warmteoplossing gebruikt zou kunnen worden. In de tabel hieronder is te zien welke buurten in een buurtcluster vallen, welke overeenkomstige kenmerken deze buurten hebben en aan welke oplossingsrichting de gemeente denkt in deze buurtclusters.

Om een concreet gesprek te kunnen voeren, zijn de inwoners tijdens de werksessie ingedeeld in groepen aan de hand van de buurt waar zij wonen. Zo ontstonden er vier deelgroepen:

Deel groep A: In gesprek over buurtcluster 1, 3 en 4

Deelgroep B: In gesprek over buurtcluster 2

Deelgroep C: In gesprek over buurtcluster 2

Deelgroep D: In gesprek over buurtcluster 2

1 Buitengebied	4 Boschgeest	7 Nassauwijk	10 Krimwijk
2 Starrenburg	5 Bloemenwijk	8 Centrum	11 Adegeest
3 Bijdorp	6 Dobbewijk	9 Vlietwijk	12 Noord-Hofland

	Buurtcluster	Kenmerken	Oplossingsrichting	Eerste mogelijke stappen
1	Krimwijk Starrenburg (nieuw)	Jonge woonwijken gebouwd na 2000 Goed energielabel	Elektrische warmtepomp	- Bewoners kunnen (deels) elektrisch gaan verwarmen
2	Noord Hofland Bijdorp Adegeest Nassauwijk Starrenburg (ouder) Vlietwijk	Laag energielabel Woonwijken gebouwd voor 2000 Isolatieopgave	MT-warmtenet, of anders elektrische warmtepomp.	- Bewoners kunnen isoleren - De gemeente onderzoekt warmtebronnen
3	Centrum Boschgeest Bloemenwijk	Oudbouw Laag energielabel Isolatieopgave	Nog geen oplossingsrichting	- Bewoners kunnen isoleren
4	Buitengebied Dobbewijk		Individueel bekijken, elektrische warmtepomp logische oplossing	- Bewoners kunnen isoleren - Bewoners kunnen (deels) elektrisch gaan verwarmen

Werksessie warmtevisie

Deelsessie Groep A (Krimwijk, Starrenburg (nieuw), Centrum, Boschgeest, Bloemenwijk, Buitengebied, Dobbenwijk)

Planning

De deelnemers hebben behoefte om vaart te maken en zien graag dat er snel knopen worden doorgehakt ten aanzien van o.a. de clusters en de oplossingsrichting. Ze realiseren liefst voor 2030 al een definitieve individuele warmteoplossing. En op korte termijn luidt het devies: isoleren, isoleren, isoleren. Overigens wel met rendement en daar kunnen de inwoners best advies bij gebruiken. De werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd op logische momenten: bij verbouwing, vervanging Cv-ketel, of iets dergelijks.

Oplossingen met een implementatietijd van 10 jaar of langer zien de deelnemers liever niet, want dat geeft te weinig ruimte om te innoveren. Zo is het niet realistisch om te verwachten dat er binnen 10 jaar een warmtenet actief is of waterstof. En de deelnemers vragen zich ook af of de voorzieningen al klaar zijn voor full electric. Kan het stroomnet dat al aan? Of is het mogelijk te werken met buurtbatterijen? Dit laatste zouden de deelnemers interessant vinden. De deelnemers hebben dus bij voorkeur snelle oplossingen op weg naar oplossingen voor de lange termijn. Door nu de focus te leggen op oplossingen die niet op korte termijn haalbaar zijn (als full electric, warmtenet, waterstof) zet de gemeente het proces onnodig op slot en gebeurt er op korte termijn niets.

Zorgen

- o **Het doel is CO₂-reductie.** Het is belangrijk dat de gemeente doel en middel niet door elkaar haalt. Het gaat uiteindelijk om CO₂-reductie en niet om het aardgasvrij maken. Dat is hooguit een middel. Een hybride warmtepomp is dus ook een prima oplossing.

Behoeftte aan / Wat heeft u nodig om verder aan de slag te gaan?

- o Regierol van de gemeente bij collectieve oplossingen (straatniveau of groter).
- o Duidelijkheid over de clusters, oplossingsrichtingen en collectieve maatregelen.
- o De gemeente moet juiste voorwaarden scheppen waarin inwoners duurzaam aan de slag kunnen. De gemeente moet soepel meewerken met inwoners die willen verduurzamen. Zo is het in sommige woningen niet mogelijk om aan de binnenkant te isoleren en moet dit tegen de buitengevel gebeuren. Dit betekent dat er bij de betreffende woningen soms wel 20 centimeter ruimte in de openbare ruimte verloren gaat (bij woningen direct aan bijv. een trottoir) en dat het aangezicht van de gevels wijzigt. Dit laatste vraagt de goedkeuring van Welstand. De gemeente kan dus de juiste voorwaarden scheppen waarbinnen inwoners duurzaam aan de slag kunnen.
- o Duidelijk advies over de mogelijke maatregelen die nu al genomen kunnen worden. Denk hierbij aan isolatiemaatregelen of andere maatregelen waar men geen spijt van zal krijgen (no-regret).

Ideeën:

Samenwerking met lokale installateurs

Realiseer een kortingsactie met lokale installateurs. Dat is een goede manier om lokale ondernemers te betrekken bij de opgave, omzet lokaal te houden en de inwoners financieel voordeel te bieden en hierdoor duurzaam gedrag te stimuleren en ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk inwoners meedoen.

Ambassadeurs aanstellen

Er zijn veel inwoners die graag willen meedenken over het verduurzamen / CO₂-neutraal maken van de gemeente en die hun ideeën en ervaringen ook willen delen met anderen. Zij zien het al een verantwoordelijkheid om meer inwoners mee te nemen in dit proces. Gebruik als gemeente deze energie!

Deelsessie Groep B (Noord Hofland, Bijdorp, Adegeest, Nassauwijk, Starrenburg (ouder), Vlietwijk)

Planning

Er wordt genoemd dat 2030 de eerste mijlpaal is, maar deze inwoners geven aan dat het wellicht goed is om deze mijlpijl los te laten als de techniek nog niet zo ver is. Zij stellen daarom de volgende stappen voor:

- o **Stap 1: De komende 10-15 jaar inzetten op isoleren en besparen**
Het is belangrijk hierbij ook te kijken naar waar warmte verloren gaat. Dit kan met bijvoorbeeld infrarood-metingen. Verschillende partijen in Voorschoten kunnen inwoners hierbij helpen. Er zijn in de gemeente energiecoaches die hierin een rol willen en kunnen spelen.
- o **Stap 2: Parallel hieraan nieuwe technieken blijven onderzoeken.**
Deze groep ziet vooral een kans voor waterstof. Onder andere omdat dit via het huidige netwerk kan worden geleverd. Er moet voldoende ruimte in de planning zitten om echt voor de beste technologische ontwikkeling te kiezen op dat moment en voorkomen dat we over een aantal jaar niet meer mee kunnen bewegen met ontwikkelingen. Ruimte laten voor innovatie!
- o **Stap 3: Per herziening van de visie goed laten doorrekenen hoe de ketens eruit zien en welke keuzes op dat moment het meest rendabel zijn om te maken.**
Er is dus flexibiliteit nodig in de planning om deze keuzes onderweg nog te kunnen maken. Timmer niet alles helemaal dicht!

Zorgen

- o **Het doel versus het middel:** In deze groep is aangegeven dat het doel van de transitie moet zijn om uiteindelijk de gemeente CO₂-neutraal te maken. Het aardgasvrij maken van woningen is een middel om dit te bereiken. Maar is zijn nog meer middelen om dit te doen. De oproep is om ook hier de aankomende jaren flink op in te zetten.
- o **De WarmtelinQ:** De zorg van deze groep is dat er te snel wordt gekozen voor de WarmtelinQ met Rotterdam. De oproep is om deze goed door te rekenen. Doordat de bron redelijk ver bij Voorschoten vandaan ligt gaat er onderweg energie verloren. Daarnaast worden er nog fossiele brandstoffen gebruikt. De vraag is dus hoe duurzaam het is en hoeveel het netto oplevert.
- o **Regionaal en landelijke beleid:** Geef ook hogerop aan hoe inwoners uit de gemeente hier tegenaan kijken. Zowel landelijk als regionaal. Als veel inwoners aangeven te willen wachten op waterstof, veel zorgen te zien en de tijd willen nemen, kan het zijn dat dit ook regionaal en landelijk voor versnellingen in technologische ontwikkelingen zorgen waardoor er wellicht weer andere dingen mogelijk zijn.

Behoeftes aan / Wat heeft u nodig om verder aan de slag te gaan?

- o Behoeftes aan technische vragen over warmteoplossingen.
- o Concrete informatie over mogelijkheden in de woning.
- o Planning en fasering: Planning van de totale transitie maar met name de planning van de wijkplannen.
- o Inzicht in mogelijke subsidies: maak duidelijk welke subsidies er zijn maar ook welke er aan komen, zodat inwoners niet misgrijpen.
- o Duidelijkheid over betaalbaarheid en wat dat betekent.

Ideeën:

Energiemeting aan huis

Er is de wens om een meting aan huis te krijgen die inzicht geeft in hoe goed de inwoner op weg is zijn/haar huis te verduurzamen. Dit geeft inzicht in wat er nog nodig is (isolatie of andere maatregelen) om in de toekomst over te kunnen stappen.

Een digitale plek (platform) om ideeën en ervaringen onderling te delen.

Een plek waar alle informatie beschikbaar is maar men ook vragen kan stellen en antwoorden gevonden kunnen worden. Een uitwisseling tussen zowel inwoners als inwoners en gemeente. Ook om actieve bewoners in het zonnetje te zetten en daarmee de olievlek te vergroten.

Inloophuis per buurt

Meer laagdrempelige informatievoorziening in de diverse buurten door bijvoorbeeld een plek per buurt in te richten.

Meer bekendheid voor energiecoaches

Er zijn veel energiecoaches in de gemeente. Het is goed om dit uit te breiden en meer onder de aandacht te brengen. Zo kunnen inwoners ook onderling informatie uitwisselen.

Werksessie warmtevisie

Deelsessie Groep C (Noord Hofland, Bijdorp, Adegeest, Nassauwijk, Starrenburg (ouder), Vlietwijk)

In deze deelgroep is er nog geen duidelijk beeld over wat de oplossing zou moeten worden. Er wordt zowel gesproken over individuele oplossingen als over een collectieve oplossing zoals een warmtenet. Randvoorwaarden voor de oplossing zijn dat de warmtebron duurzaam moet zijn en niet afkomstig is uit fossiele brandstoffen. Ook is het belangrijk om nu in te gaan zetten op verzwaring van de netcapaciteit.

Planning

Stap 1: Eerst inzetten op besparen en isoleren. Alles wat je nu kunt doen zonder daar spijt van te krijgen moet de aankomende jaren gaan gebeuren. Niet alleen bij inwoners maar ook vanuit de gemeente. Bijvoorbeeld netverzwaring: hier moet niet te lang mee worden gewacht.

Stap 2: Overstappen op de nieuwe warmtetechnieken in de huizen. Het is belangrijk hierin samen op te trekken met de woningcorporaties. Het is belangrijk ook op tijd na te denken over opslag.

Behoeftes aan / Wat heeft u nodig om verder aan de slag te gaan?

- o **Inzicht in hoeveel duurzame energie er nodig is per wijk om uiteindelijk de transitie te kunnen maken.** En daarbij ook inzicht in het huidige verbruik op buurt- en woningniveau. Denk hierbij ook aan onderzoek met warmtebeelden om te zien waar er warmte weglekt.
- o **Inzicht in de ondersteuningsmogelijkheden die de gemeente nu al biedt.** Zoals de inzet van energiecoaches aan huis waar men informatie van kan krijgen en het duurzaam bouwloket. Deze moeten meer onder de aandacht worden gebracht.
- o **Duidelijke informatie over de kosten van de uiteindelijke oplossing en bijbehorende subsidiemogelijkheden.**
- o **Meer informatie over isolatie.** Om meer mensen mee te krijgen in het isoleren van de woning is het handig als de opties duidelijk zijn met daarbij de kosten, overslast, etc. Denk aan een keuzemenu. Duidelijkheid maakt dat mensen sneller keuzes kunnen maken.

Oproep: duidelijke en eerlijke communicatie

- o Gebruik bestaande netwerken in de gemeente, zoals buurtverenigingen, scholen en sportverenigingen. Zowel om informatie te delen maar ook als zichtbare, goede voorbeelden.
- o Duurzaamheid als breed thema onder de aandacht brengen in Voorschoten kan nog beter.
- o Blijven herhalen van de visie van de gemeente en ondersteunen met een gestructureerd communicatieplan. Periodiek informatie zenden en ophalen.
- o Wees eerlijk over wat er al vast ligt en wat men al weet, maar ook over datgene wat nog onzeker is.
- o Maak mensen bewust van hun verbruik, besparingspotentieel en welk deel besparing al behaald is: dit werkt motiverend.

Ideeën:

Voorbeeldhuizen

Er zijn veel inwoners die al stappen hebben gezet, zoals isolatie in de woning. Ook zijn er veel inwoners die graag nog meer willen doen. Mooi om te zien is dat deze inwoners ook graag hun kennis en ervaring willen delen. Een idee zou zijn om diverse woningen als voorbeeldwoning te bestempelen, waardoor inwoners bij elkaar langs kunnen komen.

Voorfinanciering voor bijvoorbeeld zonnepanelen

Zonnepanelen leveren echt geld op! Het zou goed zijn als de gemeente meer zou kunnen doen met de voorfinanciering van zonnepanelen en andere duurzame maatregelen. Ook moet er goed gekeken worden naar bedrijfsgebouwen en garages. Wellicht kan Zon op Voorschoten hierbij helpen?

Werksessie warmtevisie

Deelsessie Groep D (Noord Hofland, Bijdorp, Adegeest, Nassauwijk, Starrenburg (ouder), Vlietwijk)

Zorgen:

- o **MT-warmtenet:** Er zijn zorgen over hoe het MT-warmtenet rendabel te krijgen is. Volgens inwoners moeten we dit zeker niet onderschatten. Als we toch overgaan op een MT-warmtenet in bepaalde wijken vinden zij de betrouwbaarheid van het systeem maar ook de financiële betrouwbaarheid erg belangrijk. Zij zien graag transparantie van aanbieders, hebben graag keuze voor de warmteleverancier en willen graag vooraf weten hoeveel het hen gaat kosten
- o **Opslag van energie-overschotten:** Inwoners maken zich zorgen over de betrouwbaarheid en overbelasting van het elektriciteitsnet. Zij denken graag na over oplossingen om overschotten van energie goed op te slaan zodat er zo min mogelijk energie verloren gaat. Bijvoorbeeld op een zonnige dag in de zomer als zonnepanelen veel opleveren.

Behoeftes aan / Wat heeft u nodig om verder aan de slag te gaan?

- o **Gemeentelijke financiering.** In deze groep ontstaat het idee voor collectieve inkoop om het voor zoveel mogelijk mensen aantrekkelijk te maken met duurzaamheid aan de slag te gaan. Denk aan een (financiële) regeling voor zonnepanelen, warmtepompen en isolatiematerialen. De gemeente kan hierbij ondersteunen door een gemeentelijke financiering aan te bieden en de collectieve inkoop te stimuleren.
- o **Informatie en communicatie.** Er wordt benoemd dat duidelijke en heldere informatie nodig is om zoveel mogelijk mensen mee te krijgen in deze warmtetransitie. Het gaat dan om algemene informatie, technische informatie en informatie over de kosten. De informatie moet op logische momenten onder de aandacht gebracht worden, bijvoorbeeld bij contact met (lokale) installateurs. De gemeente kan een lijst met goede installateurs en/of adviseurs aanbieden op de website.
- o **Kostenneutraal: inzichtelijk maken.** Het uitgangspunt kostenneutraal is heel belangrijk. Dit moet bij de uiteindelijke keuze voor de oplossing goed naar voren komen. Het vraagt actie om te zorgen dat dit duidelijk en inzichtelijk is voor inwoners. Voorbeelden kunnen zijn berekeningen laten zien of een persoonlijk gesprek waarin dit uitgelegd wordt.

Ideeën:

Voorbeeldhuizen

Om goed te laten zien wat een alternatieve oplossing precies inhoudt stellen de deelnemers van dit gesprek voorbeeldhuizen voor. Het liefst in iedere buurt of van ieder type woning een voorbeeldhuis. Op deze manier kunnen inwoners echt zien, voelen en ervaren wat de oplossingen straks betekenen. Niet alleen financieel, maar ook op besparingsniveau en de ruimte die dingen innemen. Een route langs alle voorbeeldwoningen is volgens inwoners een heel leuk idee om de warmtetransitie tastbaar te maken.

Betrekken van VvE's

In de visie moet rekening gehouden worden met VvE's. Dit is volgens inwoners een aparte doelgroep die om andere warmteoplossingen vraagt. Gewezen wordt op het bestaan van het VVE-netwerk in Voorschoten. Zij komen graag in contact met de gemeente. Via de Kamer van Koophandel kan een uittreksel gemaakt worden van alle VvE's in de gemeente. Hetzelfde geldt voor corporaties en inwoners. Dat zijn volgens de inwoners doelgroepen waar duidelijk onderscheid tussen gemaakt moet worden. Om de diverse doelgroepen te bereiken is een gerichte benadering per buurt nodig. Alleen zo kunnen ook die groepen die makkelijk uit beeld zijn benaderd worden.